

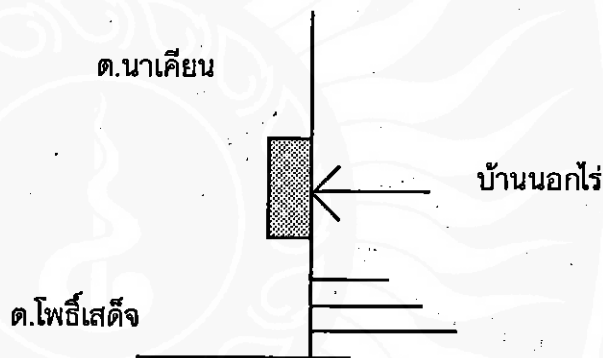
เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่

สุชาติ วิสุทธิพันธ์

เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่เป็นเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองของชาวบ้านนอกไร่ เขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพที่ ราคาถูก ชาวบ้านได้กระทำเป็นอาชีพเป็น เวลานานหลายชั่วอายุคนแล้ว

ประวัติความเป็นมา

บ้านนอกไร่เป็นชุมชนเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑ ตำบลโพธิ์เสด็จ และในเขตหมู่ที่ ๑ ตำบล นาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยห่างจากตัวเมืองเพียง 1 กิโลเมตรเท่านั้น

ชุมชนบ้านนอกไร่เป็นชุมชนที่ไม่ค่อยมีใครรู้จักมากนัก เนื่องจากมีชื่อเรียกด้วยกันถึงสามชื่อ คือ บ้านนอกไร่ บ้านปากสระ และบ้านเดาหม้อ การที่เรียกชื่อสามชื่อจึงทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาหรือเข้ามา ติดต่อกับชุมชนแห่งนี้ จึงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนผิดพลาดบ่อย ๆ เนื่องจากรู้จักชื่อหนึ่งแต่ไม่รู้จัก อีกสองชื่อ เป็นต้น ประชาชนบ้านนอกไร่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ไม่ปรากฏว่าชาวบ้านนอกไร่ เริ่มตั้งหลักแหล่งและเริ่มทำเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่เมื่อใด แต่จากคำบอกเล่าของ นายมงคล ทองขาว

1. อัมพร อูระเจน (ประวัติและชื่อตำบลของหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช)

ปริญญาพันธ์ กุมาพันธ์ 2521 หน้า 157

2. เลื่อน ชุนพิบูลย์ อายุ 73 ปี บ้านเลขที่ 142 ต.โพธิ์เสด็จ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ผู้ให้สัมภาษณ์โดย นายสุชาติ วิสุทธิพันธ์ ผู้สัมภาษณ์ ณ บ้านเลขที่ 142 หมู่ที่ 1 ต.โพธิ์เสด็จ อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

ซึ่งตีพิมพ์ในปริญญาานิพนธ์³ กล่าวว่า “เกี่ยวกับบ้านแถวนี้ที่ชื่อว่าบ้านนอกไร่มีประวัติสั้น ๆ ว่า แต่ก่อนพื้นที่แถวนี้เป็นป่ารกมาก บางพื้นที่เป็นหลุมใหญ่ลึกมีคนอยู่น้อยมาก ต่อมาคนที่มาอยู่แถวนี้เยอะ ครั้นก็มาจากปากพูน คือย้ายมาจากปากพูน และกะมาทางป่าจุดไฟปรน แล้วกะขุด หัวตอ ขุดปลวกปราบพื้นที่ให้เสมอ ทั้งนี้เพื่อทำการปลูกพรวัว หว่านข้าว ส่วนใหญ่กะปลูกพรวัว หว่านข้าวเป็นพื้นนะครั้น แล้วก็นอกจากหว่านข้าวและปลูกพรวัวก็ทำหม้อดิน”

ข้อสันนิษฐานประเด็นที่สอง ของชุมชนบ้านนอกไร่ก็คือในสมัยที่เจ้าพระยาหนคร (น้อย) ได้ยกทัพไปรบไพร่บุรีชนะกลับมาได้กวาดต้อนพวกไพร่บุรีมาเป็นจำนวนมาก แยกพวกเป็นช่างตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มในเขตตำบลในเมือง ตำบลคลัง ซึ่งมีผู้สืบเชื้อสายอยู่มากมายในปัจจุบันนี้ บางพวกก็ให้ย้ายไปอยู่รวมกัน เพื่อทำหน้าที่หาเสบียงอาหาร สร้างยุ้งข้าว ฉางข้าว ให้เจ้าพระยาหนคร ซึ่งมีผู้สืบเชื้อสายตกค้างอยู่ในเขตตำบลนาเคียน⁴ และจากหลักฐานการสร้างกำแพงเมืองนครศรีธรรมราช ที่เคยเป็นที่ตั้งเตาเผาอิฐ มีลักษณะเป็นหลุมใหญ่ เคยเป็นที่ขุดดิน ทำอิฐมีขนาดใกล้เคียงกับอิฐที่สร้างกำแพงเมือง⁵

จากการย้ายกลุ่มคนเพื่อทำนาหาเสบียงอาหาร บริเวณตำบลนาเคียนก็ดี การทำอิฐที่บ้านหัวอิฐเพื่อนำมาสร้างกำแพงเมืองนครศรีธรรมราชก็ดี จะขาดปัจจัยหนึ่งไม่ได้คือการหุงอาหาร เมื่อพิจารณาตามแผนที่แล้วพบว่าบริเวณบ้านนอกไร่ก็อยู่เขตหมู่ที่ 1 ของตำบลนาเคียนนั่นเอง และถ้าวัดระยะห่างจากบ้านหัวอิฐไปบ้านนอกไร่จะมีระยะเพียง 1.5 กิโลเมตร เท่านั้น และถ้าหากพิจารณาความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเครื่องปั้น คือหม้อหุงข้าวและเตาฟืนแล้ว จะเป็นแบบเรียบง่าย เป็นแบบล้าลอง มากกว่าที่จะเป็นแบบถาวร ความน่าจะเป็นมากที่สุดก็คือ การทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่ ก็คงจะสนองความต้องการของกลุ่มชนดังกล่าว

ข้อสันนิษฐานประเด็นที่ 3 ตามทฤษฎีการสร้างงานศิลปหัตถกรรมนั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอย, คุณสมบัติของวัตถุ⁷ หรือแหล่งวัตถุดิบจากการสำรวจว่า บริเวณทุ่งสงวนซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านนอกไร่ ปัจจุบันส่วนหนึ่งสร้างเป็นสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ และบริเวณที่ชาวบ้านเรียกว่า “ดอนกลาง” ปัจจุบันอยู่ทางทิศใต้ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ซึ่งทางราชการได้กันไว้ เพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 5 ไร่⁸ เป็นแหล่งดินอุดม มีความเหนียว เหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างยิ่ง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้มีความรู้ในเรื่องเครื่องปั้นดินเผาอยู่บ้างก็ได้ยึดอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาและได้ทำต่อเนื่องกันเป็นเวลาช้านานจนถึงปัจจุบัน

จากข้อสันนิษฐานดังกล่าวแล้ว เมื่อนำมาผนวกกับคำบอกเล่าของ นายเลื้อน ขุนพิบูลย์ อายุ 73 ปี ได้กล่าวว่า “จำได้ว่า พ่อ-แม่ เป็นคนปั้นหม้อ และได้สอนให้ปรงหม้อมาตั้งแต่เด็ก” ดังนั้นพอสรุป

3. อัมพร ฐานะจน ส.ต. หน้า 215

4. ส.ต. หน้า 257

5. ส.ต. หน้า 258

6. ศึกษาภาคสนาม เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2532

7. สมชาย นิลาอาชี แนวทางในการศึกษาศิลปะพื้นบ้าน หน้า 4

8. จากเอกสารยืนยันการแบ่งที่ดิน เพื่อให้เป็นแหล่งวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนบ้านนอกไร่ และบ้านเตาหม้อ ซึ่งได้เอกสารจากนายสุเทพ ศรีเจริญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2532

9. ปรง คือ การขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนที่เรียกว่า มอน

ได้ว่า เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่น่าจะทำกันมาไม่น้อยกว่า 200 ปี หรืออาจจะมีอายุยาวนานตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วยซ้ำไป

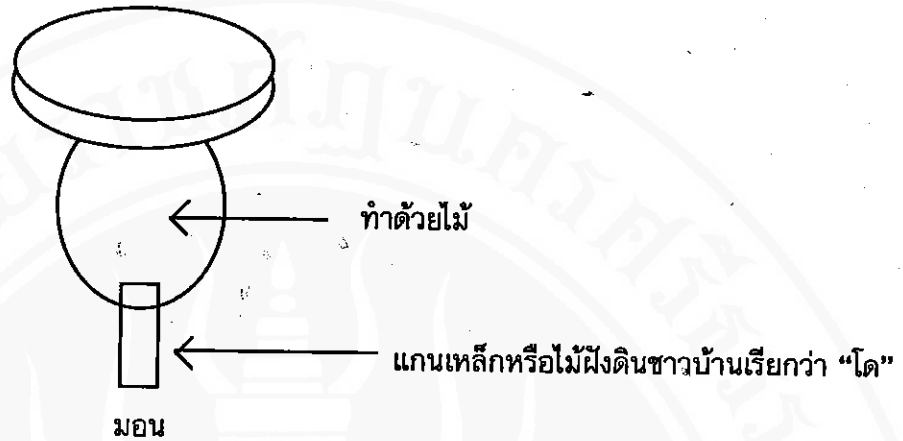
กรรมวิธีการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่น่า

1. **การเตรียมดิน** ชาวบ้านจะไปขุดดินจากแหล่งดินเรียกว่า “ดอนกลาง” ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านนอกไร่น่าประมาณ 0.7 กิโลเมตร โดยปกติชาวบ้านจะไม่นิยมดินที่แห้งและแข็ง จะเลือกขุดจากพื้นที่ที่มีดินอ่อนนุ่มขนาดพอดี เมื่อขุดดินได้ก็จะทำเป็นก้อนกลมโดยปกติจะมีน้ำหนักประมาณ 10-15 กิโลกรัม แล้วใส่หามข้างละ 1 ก้อน นำมายังบ้านแล้วจึงใช้ไม้ไผ่บาง ๆ ซึ่งเรียกว่า “ไม้ไผ่จาก” สับเป็นชิ้นบาง ๆ ขนาดความหนาประมาณ 1 เซนติเมตร กว้าง 3-5 เซนติเมตร ในช่วงนี้ถ้าพบเศษใบไม้ เศษกรวด ก้อนหิน ก็จะเลือกออกเสียส่วนหนึ่งด้วย จากนั้นก็ใช้น้ำราดลงบนดินนั้นตามความเหมาะสม แล้วจึงใช้พลาสติกคลุมไว้ 1 คืน จึงลงมือโรยบนพื้นลาน ประมาณ 1/4 ของดิน ที่เตรียมไว้ ใช้เท้าเหยียบให้ดินกับทรายเข้ากันสนิท เครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ผสมทรายมากกว่าเครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็กก็จะได้ดินตามความต้องการ ชาวบ้านนิยมทำเป็นแผ่นขนาด 25 + 40 เซนติเมตร หนาประมาณ 3-5 เซนติเมตร ใช้พลาสติกคลุมไว้เพื่อเตรียมขนาดต่อไป

2. **การนวดดิน** เอาดินที่ผสมทรายและเหยียบแล้วเป็นแผ่น ๆ มาขนาด บนกระดานโดยใช้ข้อมือทั้งสองนวดดินให้เข้ากัน ในกรณีที่ดินแข็งจนเกินไป ก็จะเอาน้ำเหยาะลงไปบนดินเล็กน้อย นวดให้เป็นก้อน มีลักษณะคล้ายรูปทรงกระบอกทำเป็นก้อน ๆ เพื่อเตรียมปั้นต่อไป

3. **การปั้นหรือการขึ้นรูป** การขึ้นรูปโดยทั่วไปจะใช้วิธีการขึ้นรูปบนแป้นหมุน (ยกเว้นการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวคือปล้องป้อ หรือแพป้อ ที่ใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยวิธีกด) ชาวบ้านเรียกว่า “ปรอง” หรือ “ปง” สำหรับแป้นหมุนเป็นแป้นหมุนทำด้วยไม้ ชาวบ้านเรียกว่า “มอน” การปรองนั้นผู้ปั้นจะต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ เพราะจะใช้คนปั้นเพียงคนเดียว เมื่อวางดินให้เข้าสู่จุดศูนย์กลางของแป้นแล้วก็จะใช้มือขวาหมุนแป้นมอน ส่วนมือซ้ายจะจับดินให้เข้าสู่จุดศูนย์กลาง ช่วงปั้นจะใช้มือซ้ายเพียงข้างเดียวรีดดินให้เป็นรูปกะลาคว่ำ แล้วขึ้นรูปเป็นภาชนะตามต้องการแล้วใช้ผ้าจุ่มน้ำลูบเพื่อให้ภาชนะนั้น ๆ มีความเรียบ และสวยงาม จึงใช้เชือกเล็ก ๆ ตัดตรงกันให้ขาดจากแป้น ในกรณีที่เป็นภาชนะค่อนข้างใหญ่ เช่น หม้อหรือ甕 ก่อนจะยกออกจากแป้นก็จะเอาใบมะพร้าวพันไว้โดยรอบ เพื่อรักษารูปทรงไม่ให้บิดเบี้ยวหรือแตกร้าวภายหลัง จากนั้นก็จะยกออกจากแป้น วางไว้บนกระดานรอง เตรียมตากแดดต่อไป จากการสำรวจการปั้นรูปพบว่าในเวลา 1 วัน ช่วงสามารถปั้นหม้อใบเล็ก ๆ ได้ 150-200 ใบ และถ้าเป็นหม้อขนาดใหญ่ จะปั้นได้ 50 ใบเท่านั้น

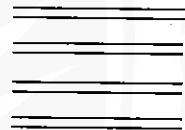
4. **การตากและการตกแต่ง** เมื่อได้ภาชนะตามจำนวนที่ต้องการแล้วก็ปล่อยให้แห้งหรือนำไปตากแดดอ่อน ๆ 1 วัน พอหมาด ๆ ถ้าเป็นภาชนะใหญ่ เช่น หม้อ เผล้ง หรือ甕 ก็จะต้องตีกันเพื่อให้เนื้อดินประสานกันและรูปทรงก็จะดียิ่งขึ้นด้วย วิธีการตีกัน ช่วงตีกันจะนั่งขัดสมาธิเอาภาชนะไว้บนตัก เอามือซ้ายจับลูกถือซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ลูกตุง” สอดมือเข้าทางปากภาชนะรับไม้ตี มือขวาจับไม้ตี ก่อนจะตีเอาไม้ตีจุ่มน้ำเล็กน้อย แล้วตีไปตามที่มือถือลูกตุงรองรับโดยการหมุนตีรอบ ๆ จนได้รูปทรงตามต้องการ

หลังจากที่ได้รูปทรงตามต้องการแล้วก็ถึงขั้นตกแต่ง ชาวบ้านจะใช้วิธีการตีลาย คือการใช้ไม้ตี ที่มีลายแกะสลักไว้ตีลงไปโดยรอบตามต้องการ พบว่า เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร้มีการตีลายสองแบบด้วยกัน คือลายลง และลายก้นมะพร้าว จะนิยมตีลายลงในผนัง และสวดขนาดใหญ่เท่านั้น

ลายลง

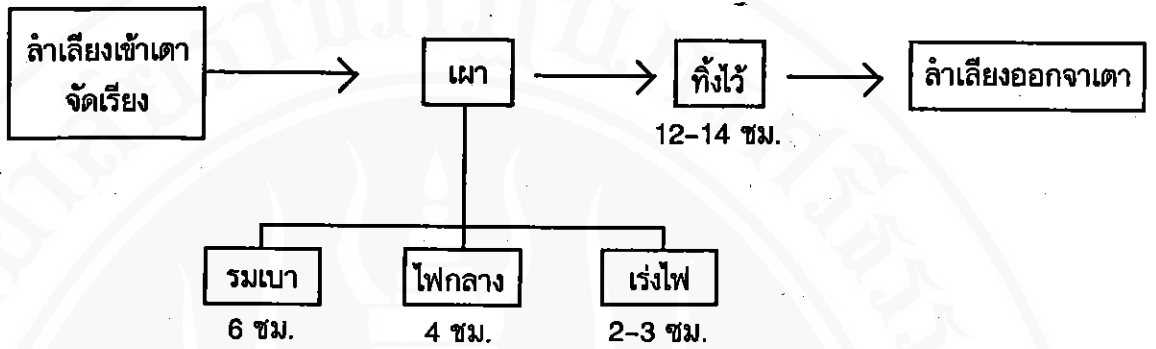

ลายก้นมะพร้าว

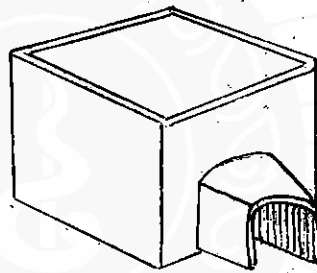
หนึ่งในกรณีที่เป็นภาชนะที่มีขนาดเล็กจะไม่มีการตีกัน ชาวบ้านจะตกแต่งกันโดยใช้ไม้ไผ่ขูดบาง ๆ ให้เข้ารูปทรงและให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย จากนั้นก็นำมาวางไว้ในที่ร่มหรือตากแดดอ่อน ๆ ประมาณ 2-3 วัน จนภาชนะดินเผาแห้งสนิท วิธีสังเกตถ้าภาชนะแห้งสนิทภาชนะจะเปลี่ยนสีจากสีน้ำตาลอ่อนเป็นสีขาวหม่น เมื่อภาชนะดินเผาแห้งสนิทก็ลำเลียงเข้าเตาเผาต่อไป

5. การเผา ชาวบ้านจะลำเลียงภาชนะที่แห้งสนิทแล้วเข้าเตาเผาในตอนเย็น หรือตอนเช้ามืด และเริ่มทำการเผาตั้งแต่เช้าในช่วงแรกจะใช้ไฟอ่อน ๆ ประมาณ 6 ชั่วโมง เรียกว่า "รม" หลังจากนั้น ก็ค่อย ๆ เรังไฟทีละน้อย เมื่อถึงชั่วโมงที่ 10 จะเร่งไฟจนกระทั่งเปลวไฟสีแดงสูงพ้นจากแนวของหลังเตาเผา หรือสูงพ้นจากแนวของภาชนะดินเผาที่เผานั้น ชาวบ้านจะยี่นไฟเช่นนี้อยู่ระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นก็ค่อย ๆ เอาไฟออกจากปากเตา และทิ้งไว้ 1 คืน รวมเวลาดั้งเดิมนำภาชนะเข้าเตาเผาจนถึงลำเลียงออกประมาณ 30-40 ชั่วโมง

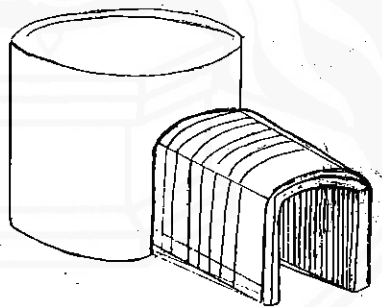
แผนภูมิแสดงระยะเวลาในการเผา

เตาเผาของชาวบ้านนอกไร่เป็นเตาแบบดั้งเดิม เส้นผ่าศูนย์กลางโดยประมาณ 1 เมตร - 1.50 เมตร เป็นแบบเตาระบายความร้อนขึ้น เนื่องจากช่องระบายความร้อนกว้างมาก เมื่อเผาภาชนะจึงต้องใช้เศษภาชนะดินเผาที่แตก ๆ วางซ้อนกันขึ้นไปบนภาชนะที่จะเผาอีกทีหนึ่ง เพื่อรักษาความร้อนมิให้พุ่งออกทางด้านบนของเตาเร็วเกินไป เตาแบบ 10 นี้ให้ความร้อนไม่สูงพอและควบคุมอุณหภูมิไม่ได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถทำภาชนะดินเผาแบบเคลือบได้ จึงไม่ปรากฏว่าได้มีการทำภาชนะแบบเคลือบในบริเวณนี้เลย

เตาเผาในอดีต

เตาเผาในปัจจุบัน

ประเภทของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตต่อเนื่องมาแต่โบราณมี 7 ประเภทคือ

1. หัวเตา
2. ปล้องบ่อ (แพบ่อ)
3. หม้อ
4. เผล้ง
5. สวด (หวด)
6. ครกตำน้ำพริก, ครกตำเครื่องแกง
7. รางขนมครก

ผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นใหม่คือ

1. กระจก
2. ภาชนะชุดสำหรับเด็ก
3. กระปุกออมสิน

ตลาด ในสมัยโบราณชาวบ้านจะนำภาชนะที่เผาได้หลาย ๆ ชนิด เช่น หม้อ หัวเตา เผล้ง สวด ใส่หาบแล้วนำไปขายในที่ต่าง ๆ คือ หัวถนน สะพานรามесวรร บ้านมะม่วงสองต้น บางทีก็หาบขาย ในบริเวณตำบลคลังและตำบลในเมืองไปเรื่อย ๆ จนถึงหัวถนน ครั้นประมาณ พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา ทางเทศบาลได้สร้างตลาดยาวหรือตลาดคลองทาศั้น (ปัจจุบันเป็นถนนคลองทาศั้น) ชาวบ้านจึงนำภาชนะดินเผามาส่งขายในตลาดยาว และปัจจุบันก็ยังขายอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังขายไปยัง อำเภอท่าศาลา อำเภอพรหมคีรี จังหวัดกระบี่ และจังหวัดตรัง โดยมีพ่อค้ารับซื้อถึงที่ นับเป็นการเพิ่มรายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ แก่ครอบครัว

ขนาดตของเครื่องปั้นดินเผาบ้านบ่อไร่

จากสถิติจำนวนประชากรเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2532 ของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช พบว่าตำบลโพธิ์เสด็จมี 2326 ครอบครั้ว มีประชากร 22,987 คน และตำบลนาเคียนมี 1,295 ครอบครั้ว ประชากร 9,819 คน แต่ชุมชนบ้านบ่อไร่ ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ และหมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน มีผู้ประกอบการอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเพียง 7 ครอบครั้ว และประกอบทำเครื่องปั้นดินเผา 17 คน

ครอบครั้วที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลนาเคียน

1. นายสมคิด ชุนพิบูลย์ บ้านเลขที่ 69/6 หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครั้ว	5 คน
ทำเครื่องปั้นดินเผา	2 คน

11. สุชาติ วิสุทธิพันธ์ และ นิเม มาศแสวง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกันสำรวจเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2532

2. นายไสว ชุนพิบูลย์ บ้านเลขที่ 59/3 หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครัว	5	คน
ทำเครื่องปั้นดินเผา	2	คน
3. นายแฉล้ม ชุนพิบูลย์ บ้านเลขที่ 69/1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครัว	3	คน
ทำเครื่องปั้น	3	คน
4. นายออง ชุนพิบูลย์ บ้านเลขที่ 69/3 หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครัว	5	คน
ทำเครื่องปั้น	3	คน
5. นายดำ วิทยามาศ บ้านเลขที่ 69/6 หมู่ที่ 1 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครัว	10	คน
ทำเครื่องปั้น	2	คน

ครอบครัวที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลโพธิ์เสด็จ

1. นางชวย จิตตาม บ้านเลขที่ 136 หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

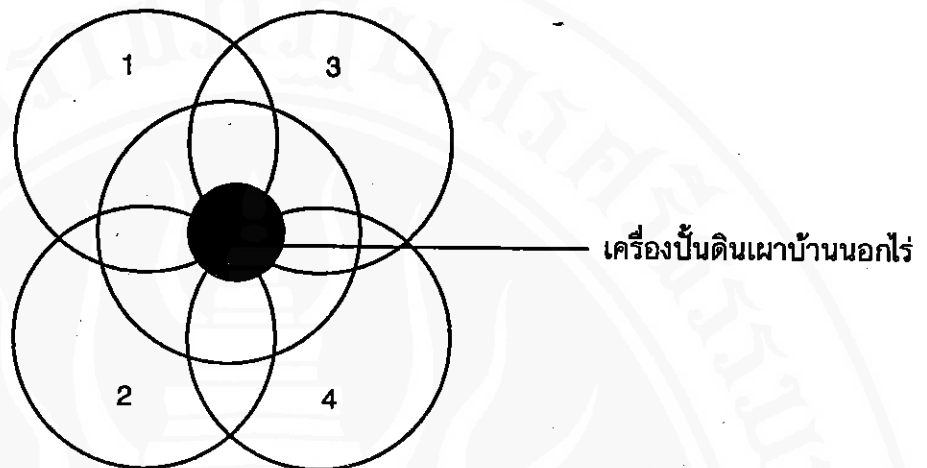
สมาชิกในครอบครัว	5	คน
ทำเครื่องปั้น	2	คน
2. นางเหวียง จันทปะ บ้านเลขที่ 107 หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมาชิกในครอบครัว	5	คน
ทำเครื่องปั้น	3	คน

จากตัวเลขดังกล่าว ถ้าคิดจำนวนครัวเรือนผู้ประกอบการทำเครื่องปั้นดินเผา 7 ครัวเรือน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 0.19 และผู้ประกอบการทำเครื่องปั้นดินเผาปัจจุบันจำนวน 17 คน คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 0.05 เท่านั้น อาชีพของพ่อบ้าน และเด็กหนุ่มสาวจะหันไปทำงานก่อสร้างเป็นส่วนใหญ่ คงเป็นภาระของผู้สูงอายุและคนวัยกลางคนส่วนหนึ่งที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน ครั้นหันมาพิจารณาตลาดที่ขายเครื่องปั้นดินเผาในบริเวณร้านถนนคลองหาพบว่า มีเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่นดังต่อไปนี้

เครื่องปั้นดินเผาจากจังหวัดราชบุรี
 เครื่องปั้นดินเผาจากปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
 เครื่องปั้นดินเผาจากสทิงหม้อ จังหวัดสงขลา

แสดงการถูกบีบของการขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่

1. เครื่องปั้นดินเผา จ.ราชบุรี
2. เครื่องปั้นดินเผาจาก จ.นนทบุรี
3. เครื่องปั้นดินเผาจากโมคลานและศาลาบางปู
4. เครื่องปั้นดินเผาจาก จ.สงขลา

จากภาพจะเห็นได้ว่าเครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่ได้ถูกเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งอื่นเข้ามาตีตลาด ทำให้อำนาจการขายเริ่มลดน้อยลงทุกทีประกอบกับในสภาวะปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ประชาชนหันไปใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุอื่น สินค้าประเภทหม้อ เผลิง สวด หัวเตา จึงขายยากขึ้น รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นของชาวบ้านนอกไร่จึงไม่พอกับรายจ่ายของครอบครัวในสังคมปัจจุบัน พ่อบ้านและเด็กหนุ่มสาวจึงหันไปยึดอาชีพทำงานก่อสร้างดังกล่าว จากผลกระทบดังกล่าวนี้ ทำให้มองเห็นได้ว่าในอนาคตข้างหน้า เมื่อหมดสิ้นยุคของคนเก่าแก่รุ่นนี้ไปแล้ว คนรุ่นใหม่ก็ไม่สามารถเข้ามาสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผาเช่นปัจจุบันได้ เมื่อถึงวันนั้นเครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่คงจะเหลือแต่เพียงชื่อกล่าวขานกันเท่านั้น

การอนุรักษ์และส่งเสริมพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไร่

ในด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมพัฒนาน่าจะประกอบด้วยบุคคลสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งเป็นนักวิชาการที่ทำงานในด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อความเข้าใจถึงความเป็นมาและคุณค่าของศิลปหัตถกรรมอย่างลึกซึ้ง ให้เข้าใจรูปแบบดั้งเดิม และความสัมพันธ์ของสิ่งเหล่านั้นกับการดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งนี้อาจจะศึกษารวบรวมเก็บรักษาไว้ในลักษณะของมรดกของชาติ เพื่อการศึกษาของคนรุ่นหลังและเป็นหลักฐานเป็นข้อมูลให้บุคคลอีกกลุ่มหนึ่งได้นำไปดำเนินการพัฒนาปรับปรุง และส่งเสริมให้งานเหล่านั้นได้พัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควรบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะถิ่นและเอกลักษณ์

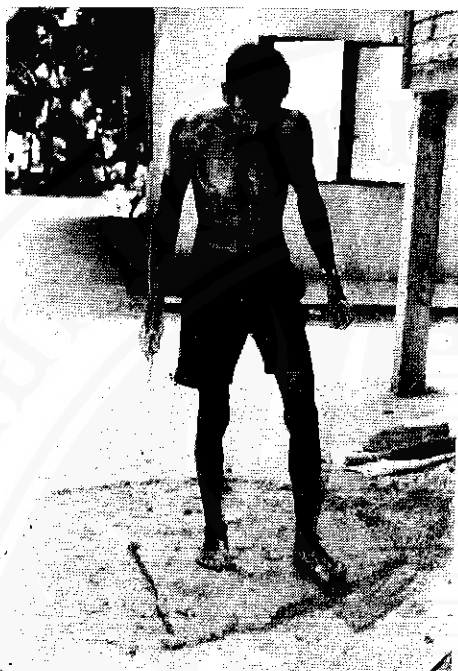
ประจำชาติเอาไว้ ในปัจจุบันได้มีนักวิชาการเข้าไปศึกษาส่งเสริมคือนักวิชาการจากศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช จากนครบรรทัด ซึ่งนำโดยนายแพทย์บัญชา พงษ์พาณิชย์ และจาก อาจารย์สุรสิทธิ์ จันทระโชตะ โรงเรียนโยธินบำรุง ได้เข้าไปทำให้ชาวบ้านนอกไร่เกิดการตื่นตัว และเห็นคุณค่าในการทำเครื่องปั้นดินเผาที่บรรพบุรุษได้กระทำต่อเนื่องมาในอดีต ปัจจุบันทางจังหวัดก็เห็นความสำคัญ และเพื่ออนุรักษ์โครงการศิลปาชีพจึงได้สงวนที่ดินทางด้านทิศใต้ของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ในบริเวณที่ชาวบ้านเรียกว่า “ดอนกลาง” จำนวนไม่น้อยกว่า 5 ไร่ เพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาแก่ชุมชนแห่งนี้ ทำให้ชาวบ้านมีความหวังในอนาคตเพิ่มขึ้น หน้าที่ขั้นต่อไปคือจะทำอย่างไรที่จะเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนแห่งนี้ ทำอย่างไรที่จะทำให้พ่อค้าคนกลางไม่บีบบราคาในการรับซื้อเครื่องปั้นมากจนเกินไป ทางจังหวัดควรจะหาวิธีการแก้ไขโดยเร็วที่สุด ชุมชนแห่งนี้จะได้ไม่ประสบความยากจนเช่นปัจจุบัน

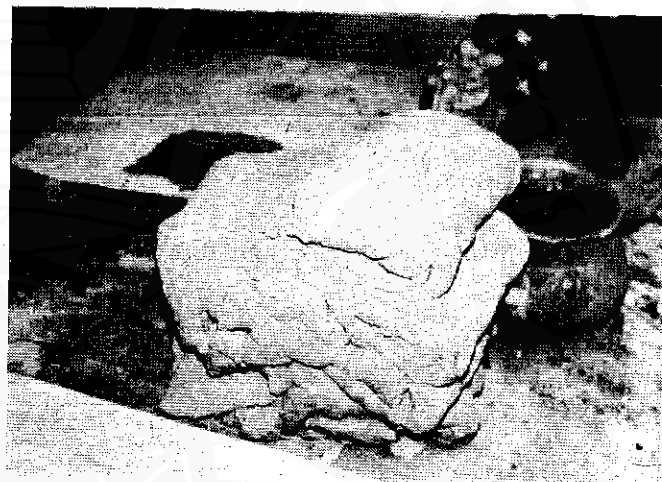
รูปแบบของเครื่องปั้นที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นรูปแบบลักษณะจำลอง มากกว่าที่จะเป็นแบบถาวร

12. วิบูลย์ สีสวรรณ “แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน” เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ศิลปกรรมกับการพัฒนาท้องถิ่นภาคใต้ ครั้งที่ 1 ณ ห้องมหาชัย 30 ว.ค.นครศรีธรรมราช วันที่ 15-17 สิงหาคม 2531.

การเตรียมดิน

ภาพที่ 3 แสดงการเหยียบดิน

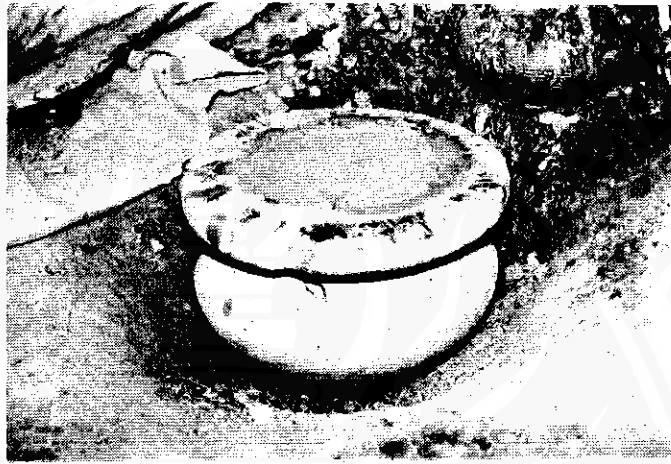

ภาพที่ 4 ดินที่ผสมทรายและผ่านการเหยียบ

ภาพที่ 5 นวดให้ดินเข้ากันและทำให้เป็นก้อน ๆ เพื่อเตรียมปั้น

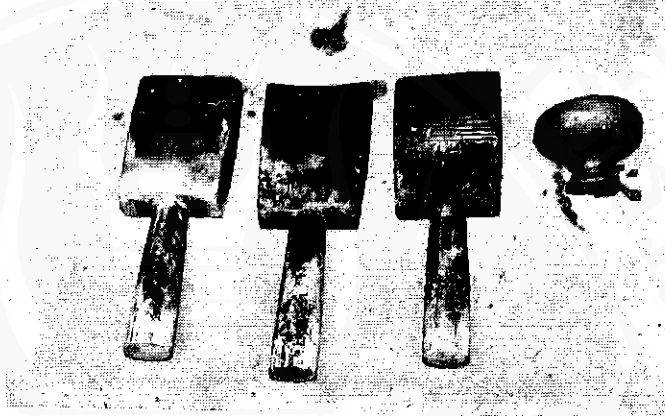
การขึ้นรูปและตกแต่ง

ภาพที่ 6 เป็นหมุนทำด้วยไม้ชาวบ้านเรียกว่า “หมอน” จะมีแกนอยู่ตรงกลางส่วนหนึ่งฝังดิน เรียกว่า “โต”

ภาพที่ 7 การขึ้นแป้นหมุน มือซ้ายจะหมุนแป้นมือขวาจะจับดินให้เป็นรูปภาชนะตามต้องการ

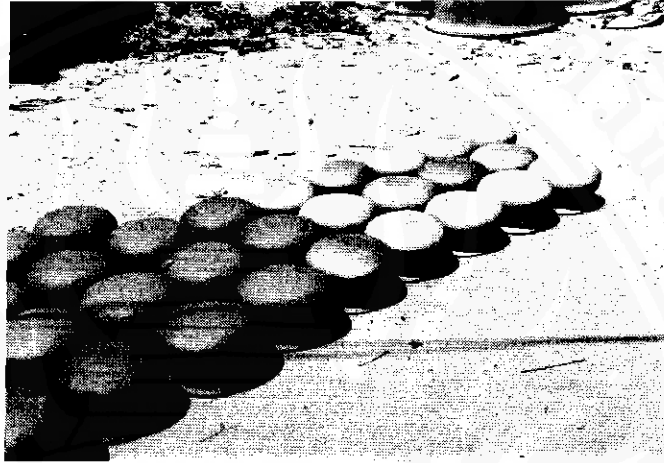

ภาพที่ 8 ภาพแสดงไม้ติรูปภาชนะ, ไม้ตีลวดลาย และ “ลูกตุง” ซึ่งทำด้วยดินเผาหรือไม้

ภาพที่ 9 การตีภาชนะมือข้างหนึ่งจะจับลูกตุงสอดเข้าทางปากภาชนะเมื่อไม้ตี มืออีกข้างจะจับไม้ตีไปตีมาที่ลูกตุงรองรับ จนได้รูปทรงตามต้องการ

การตากและการเผา

ภาพที่ 10 แสดงการตากภาชนะให้แห้งเกิดเมื่อภาชนะเริ่มแห้งจะเปลี่ยนสีน้ำตาลเป็นสีขาวหม่น

ภาพที่ 11 เตาเผาของชาวบ้านนอกไร่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 12

ภาพที่ 13 ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาบ้านนอกไรในปัจจุบัน